

УДК 069:379.85

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/24.176714>**Антон КАРМАЗІН,***orcid.org/0000-0002-8860-0355**член Національної спілки композиторів України,**старший науковий співробітник**Музею театрального, музичного та кіномистецтва України**(Київ, Україна) karmazinanton82@ukr.net***Ірина ДУБРОВІНА,***orcid.org/0000-0002-6676-4789**кандидат педагогічних наук,**науковий співробітник**Національної бібліотеки України імені Володимира Вернадського**(Київ, Україна) iradubrovina@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МИСТЕЦЬКИХ ЗАХОДІВ У ВІТЧИЗНЯНОМУ МУЗЕЙНОМУ ТА БІБЛІОТЕЧНОМУ ПРОСТОРИ

У статті окреслено питання взаємодії різних творчих та культурних галузей, їхнього мистецького співіснування, що є одним із важливих аспектів подальшого розвитку національної культури України. Придлено увагу використанню музейного та бібліотечного простору як концертного майданчика. Здійснено огляд різноманітних мистецьких виступів у приміщенні музеїв та бібліотек, які сприяють інтеграції їхнього середовища та мистецької атури. Автори зосереджують увагу на використанні музейного простору як концертного майданчика, запропоновано форми та методи інтеграції музейно-бібліотечного середовища. Здійснено огляд концертних програм «Музичної вітальні» Відділу музичних фондів Національної бібліотеки України імені В. Вернадського як культурного феномена. Підкреслено особливості організації мистецьких заходів у вітчизняному музейному та бібліотечному просторі. Розглянуто музично-електронні інформаційні ресурси, окремі тематичні бібліографічні бази даних про митців та виконавців. Визначена вагома роль каталогізації і створення тематичного анотованого путівника музичних інформаційних ресурсів інтернету, присвячених музичній культурі України та українській музиці у світі Національній бібліотеці України імені В. Вернадського. Закладені основи електронної колекції «Раритети Відділу формування музичного фонду НБУВ», що включає цифрові копії унікальних та старовинних нот, рідкісні портрети музикантів, автографи, з метою забезпечення збереження пам'яток музичного мистецтва та надання інформації про них.

Переосмислено роль музеїв та бібліотек, наближення їх до відкритості та спілкування зі слухачами музичного мистецтва дає змогу залучити людей до краєвих пам'яток культури, історії, мистецтва. Доведено, що організація концертних заходів у вітчизняному музейному та бібліотечному просторі потребує пошуку нових точок дотику двох глибоких культурних струменів – музичної культури та музейного простору.

Ключові слова: музика, концерт, музейний та бібліотечний простір, камерність, процеси інтеграції.

Anton KARMAZIN,*orcid.org/0000-0002-8860-0355**Member of the National Union of Composers of Ukraine,**Senior Researcher**at the Museum of theatrical, musical and cinema art of Ukraine**(Kyiv, Ukraine)***Iryna DUBROVINA,***orcid.org/0000-0002-6676-4789**Candidate of Pedagogical Sciences,**Researcher**at the National Library of Ukraine Vernadsky**(Kyiv, Ukraine)*

FEATURES OF ORGANIZATION OF THE MUSIC ACTIVITIES IN THE DOMESTIC MUSEUM AND LIBRARY SPACE

The article outlines interaction of the various creative and cultural branches, their artistic coexistence is one of the important aspects of the further development of the national culture of Ukraine. Attention to the use of museum and library space as a concert venue is paid. The various artistic performances in the premises of the museums and libraries that promote the integration of their environment and artistic aura are considered. The authors focus on the use of the museum space as a concert venue, and the forms and methods of integration of the museum and library environment are proposed. The review of the concert programs of "Musical Living Room" by the Department of Musical Funds of the National Library of Ukraine named after V. Vernadskyi as a cultural phenomenon is done. The peculiarities of organization of the artistic events in the national museum and library space are emphasized. The music-electronic information resources and some separate thematic bibliographic databases about the artists and performers are considered. The weighty role of cataloging and the creation of a thematic annotated guidebook of the musical information resources of the Internet dedicated to the musical culture of Ukraine and Ukrainian music in the world in the National Library of Ukraine named after V. Vernadskyi are determined. The laid out foundations of the electronic collection "Rarities of the Department for the Formation of the Musical Fund of NLUV" include the digital copies of the unique and ancient notes, rare portraits of the musicians, autographs, in order to ensure the preservation and information about the musical art memorials.

It is rethought the role of the museums and libraries, bringing them closer to openness and communication with the listeners of musical art can attract people to the best cultural, historical and artistic attractions. It is proved that the organization of the concert events in the domestic museum and library space requires the search for the new contact points of two deep cultural jets – musical culture and museum space.

Key words: music, concert, museum and library space, chamberness, integration processes.

Постановка проблеми. Питання взаємодії різних творчих та культурних галузей, їхнього мистецького співіснування є одним із важливих аспектів подальшого розвитку національної культури України. Це стосується, зокрема, творчого перетину музичної культури та музейного, а також бібліотечного простору, які утворюють чимало синтетичних ліній взаємопроникнення, однією з яких є різноформатні мистецькі виступи у приміщеннях музеїв та бібліотек, які сприяють інтеграції їхнього середовища та мистецької аури [2].

Аналіз досліджень. В останні роки дослідженню проблеми використання музеїв та бібліотек у дозвілєвій сфері присвячено праці В. Квартальнова, І. Смал, Г. Мокрицького, М. Костриця, Г. Махоріна, О. Андрієць, В. Корнієнка, С. Шман та ін. Проте ми вважаємо, що висвітлення творчого перетину музейно-бібліотечного простору для організації мистецьких заходів потребує актуального дослідження та залишається відкритим для досліджень сьогодення.

Мета статті – розкрити особливості організації мистецьких заходів у вітчизняному музейному та бібліотечному просторі України, проаналізувати інтегральні зв'язки та умови творчого перетину музичної культури в культурно-освітніх просторах музейно-бібліотечної сфери.

Виклад основного матеріалу. Музеї України утворюють окремий культурний пласт, що містить у собі значний та різноманітний потенціал, який є одночасно і джерелом яскравих позитивних емоцій, і площиною для глибокої наукової роботи. Тож, не ставлячи перед собою завдання розгляду усіх аспектів цього потенціалу, зосередимо увагу

лише на одному з них – використанні музейного простору як концертного майданчика. Тому для нашого дослідження вагомим є розгляд форм інтеграції музейно-бібліотечного середовища:

– створення в музейних закладах функціональних приміщень для проведення заходів дозвілля – концертних залів, клубних кімнат, оглядових майданчиків, атракціонів, гральних куточків;

– проникнення «індустрії дозвілля» в музеї та бібліотеки: відкриття магазинів, сувенірних яток, кав'ярень, оренда музейних приміщень для проведення рекреаційних і розважальних заходів;

– використання в музейній діяльності таких форм роботи, як гуртки, хобі-групи, театральні, музичні, літературні студії, організація свят, тематичних вечорів, конкурсів, фестивалів, творчих лабораторій.

Методами організації культурно-дозвілєвих заходів у просторі музеїв-бібліотек є:

– організація днів культури, мистецьких фестивалів, міських свят, виставок живопису, історії, архітектури;

– створення мистецтвотек; систематичні трансляції мистецьких радіо- і телепередач;

– удосконалення маркетингової діяльності музеїв; активізація участі молоді через освітні, культурно-мистецькі, дозвілєві проекти; реалізація освітніх і культурних програм для дорослих;

– створення умов для доступу до музейних цінностей інвалідів;

– надання системи пільг для волонтерів.

Відповідно до Закону України «Про музеї та музейну справу» від 29 червня 1995 р. музеї України «як культурно-освітні та науково-дослідні

заклади призначені не тільки для вивчення, збереження та використання пам'яток матеріальної і духовної культури, але й для залучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини». Однією із провідних форм такого прилучення є, безумовно, звучання музики у стінах українських музеїв. Замислитися над цим питанням варто на основі нашого значного практичного досвіду роботи – як наукової, так і мистецької. Постійні концертні виступи, участь у творчих заходах музеїв України, серед яких можна назвати Музей театрального, музичного та кіномистецтва та його філії, Київський літературний музей, музей Миколи Лисенка, Кімнату-музей Михайла Вериківського у школі мистецтв № 2, музейний комплекс «Палац Голіциних» у Тростянці, Батуринський палац Розумовських, музеї Петра Чайковського у Низах на Сумщині та Левка Ревуцького в Іржавці на Чернігівщині, музей Ігоря Стравінського в Устилузі на Волині, музей на батьківщині Сергія Прокоф'єва у селі Сонцівка на Донеччині та ін., дають змогу творчо узагальнити цей досвід, сформулювати певні закономірності такого взаємопроникнення в системі міжкультурних компетентностей.

Долучаються до формування цього досвіду також постійні концертні програми «Музичної вітальні» Відділу музичних фондів Національної бібліотеки України імені В. Вернадського, а також концерт камерної музики 6 серпня 2018 р. у рамках Фестивалю мистецтв «Золота кувшинка», який відбувся у Путивльській районній бібліотеці. У бібліотечному середовищі здійснюється наукові дослідження – пошукова робота з проблем музичної бібліографії та галузевого бібліотекознавства, музичного джерелознавства, національної музичної бібліографії. Проведення концертів сприяє «відкриттю» широкому колу слухачів невідомих сторінок життя та творчості видатних митців, композиторів, диригентів, музикознавців. Забезпечення наукової організації, функціонування та використання музичного фонду НБУВ, введення музичних джерел у бібліографічний обіг (підготовка та видання наукових каталогів, ведення бібліографічних баз даних) сприяє ознайомленню учасників та слухачів концерту з резервних цифрових копій унікальних та рідкісних документів, популяризація музичної культури, насамперед української. Бібліотека здійснює інформаційне обслуговування користувачів НБУВ фондами Відділу та інформацією, що стосується широкого кола питань про музику і музичні джерела. Саме через бібліотеку здійснюється комплекс міжнародних наукових і культурних зв'язків із бібліо-

теками, бібліотечними асоціаціями, науковими інституціями, видавництвами.

Звучання музики у приміщенні музею/бібліотеки відмінне від її виконання у концертному залі. По-перше, у свідомості слухача неминуче відбувається «ефект суміщення» почутого і побаченого – психологічне поєднання музики або з музейною експозицією, або з підбіркою тематичної літератури, підготовленої працівниками бібліотеки. Наприклад, творчі заходи в музеї театрального, музичного та кіномистецтва України відбуваються, зокрема, у залі експонування виставки «Живі струни України», яка представляє колекцію унікальних українських народних музичних інструментів [2]. У різних музеях воно набуває різного характеру – залежно від характеру експозиції.

Особливо естетично виразним таке поєднання може бути, зокрема, в меморіальних музеях, присвячених видатним діячам мистецтва. Наприклад, у Кам'янському музеї Петра Чайковського та Іржавецькому музеї Левка Ревуцького зберігаються оригінальні роялі цих композиторів та їхні особисті речі – як наслідок, енергетичний вплив звучання музики у такому історичному інтер'єрі є, безумовно, величезним як для слухачів, так і для самих виконавців, які торкалися клавіш цих інструментів.

По-друге, в більшості музеїв – як, наприклад, у київському музеї-квартирі Віктора Косенка, Устилузькому будинку-музеї Ігоря Стравінського – під час звучання музики панує неповторна атмосфера камерності. Провідними рисами камерної музики, написаної для одного, двох, максимум кількох музичних інструментів є її тонка деталізація, підкреслення психологічного нюансування в передачі градацій душевного стану, перевага тихої та помірної гучності виконання, а саме для цього переважно невеликі за площею приміщення музейних залів підходять якнайкраще. Ті самі якості притаманні і концертам Музичної вітальні Відділу музичних фондів НБУВ, де двічі (2015, 2018) проходили авторські концерти Антона Кармазіна. Однак поєднання виконання музики в музейному просторі не вичерпується цими ознаками, а є більш глибоким та специфічним. Більшість музеїв, в яких відбувається експонування предметів, пов'язується – зовсім не в негативному розумінні цього терміна – з відчуттям статичності. Більшість музейних експонатів – твори живопису та скульптури, архітектура в музеях під відкритим небом, писемні пам'ятки, наукові артефакти, фонди меморіальних музеїв – за своєю природою є нерухомими або малорухомими, а з технічної точки зору основними засобами експонування

виступають вітрини та стенди, які оглядаються під час екскурсії. Із цього принципу, звичайно, є винятки, однак вони лише підтверджують основну його закономірність – переважно статичну природу експонування предметів музейних фондів.

Концертний же творчий виступ – не обов'язково саме музичний, але він, навпаки, за своєю природою фокусує в собі, насамперед, протилежну якість – динамічну та швидкоплинну дійсність, яка в усьому протиставляється статичності. Поєднання протилежних якостей – у цьому випадку статичності та динаміки, нерухомих предметів музейної експозиції або літературного зібрання та музичного мистецтва, що розгортається у часі, – створює своєрідний вибуховий ефект, сприяючи при цьому максимально повному мистецькому сприйняттю як концертного виступу, так і музейної експозиції, надаючи глядачам естетичну насолоду.

З іншого боку, проведення у музеї або бібліотеці живих творчих заходів дає змогу урізноманітнити статичний предметний образ культури за допомогою її динамічних непередметних форм. Тому важливими у цій площині є організаційні напрацювання музейних та бібліотечних колективів, які намагаються залучити у свої стіни звучання музики на постійній основі. Такі творчі зустрічі проходять, як правило, в неповторній камерній атмосфері. Зміст їх проведення є доволі різноманітним – це і вечори, присвячені відзначенню ювілейних дат видатних музикантів, і концерти, які представляють певну музичну культуру або епоху, і – що особливо важливо – тематичні музичні заходи для дітей.

В інституті книгознавства НБУВ працює Відділ музичних фондів, що створює музично-електронні інформаційні ресурси, окремі тематичні бібліографічні бази даних про митців та виконавців [3]. Започатковано каталогізацію та створення тематичного анотованого путівника музичних інформаційних ресурсів інтернету, присвячених музичній культурі України та українській музиці у світі. Закладено основи електронної колекції «Раритети Відділу формування музичного фонду НБУВ», що буде включати цифрові копії унікальних та старовинних нот, рідкісні портрети музикантів, автографи та ін., з метою забезпечення збереження пам'яток музичного мистецтва та надання інформації про них.

На початок 2008 р. фонд Відділу становить 232 068 одиниць збереження. Щорічно обслуговується 500 читачів (2000 відвідувань, 12 000 замовлень), надаються довідки і професійні консультації. Музична вітальня здійснює популяризацію української музики та творчості українських музикантів, підготовку та презентацію виставок, присвячених видатним та ювілейним датам музичного життя України. Періодично проводяться концерти «Музична вітальня» за участю постійних читачів. Так широким визнанням користуються концерти-лекції Б. Федорова – видатного українського піаніста і талановитого педагога, професора Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, концерти-виставки до дня народження С. Монюшка, Р. Штрауса та ін., презентації нових пісенних збірок, музично-енциклопедичних видань, творчі зустрічі з видатними сучасними музикознавцями та педагогами. З успіхом проходять звіти викладачів та студентів Київського інституту музики імені Р. Глієра (більшість з яких лауреати міжнародних конкурсів) Національної музичної академії імені П. Чайковського, членів союзу композиторів України. Тепло і сердечно сприймаються виступи учнів Київської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернату ім. М.В. Лисенка, учнівських інструментальних та вокальних ансамблів тощо. Міжнародні зв'язки у галузі культури під час проведення концертних виступів підтримуються посольствами ЄС в Україні.

Висновки. Потреба в духовному розвитку України реалізує інноваційні проекти та засоби культурного розвитку у просторі музейно-бібліотечного середовища, сприяє формуванню нового «іміджу» вищезазначених закладів. Таке переосмислення ролі музеїв та бібліотек, наближення їх до відкритості та спілкування зі слухачами музичного мистецтва дає змогу залучити людей до кращих пам'яток культури, історії, мистецтва. Таким чином, особливості організації концертних заходів у вітчизняному музейному та бібліотечному просторі потребують пошуку нових точок дотику двох глибоких культурних струменів – музичної культури та музейного простору, – що триватиме і надалі, адже зазначена тема є практично невичерпною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кам'янський державний історико-культурний заповідник. Літературно-меморіальний музей О. С. Пушкіна і П. І. Чайковського : путівник / укл. Бондаренко Л. О., Чупак Т. П. Черкаси, 2008. 48 с.
2. Музей театрального, музичного та кіномистецтва України. URL: <http://www.tmf-museum.kiev.ua>.

REFERENCE

1. Kamensky State Historical and Cultural Reserve. Literary-memorial museum of O. S. Pushkin and P. I. Tchaikovsky: guidebook / eng. Bondarenko L. O., Chupak T. P. Cherkasy, 2008. 48 s.
2. Museum of theatrical, musical and cinema art of Ukraine. URL: <http://www.tmf-museum.kiev.ua>.